

Türk-Yunan İlişkileri Semineri
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ
Prof. Dr. Tarık SOMER'in

AÇIŞ KONUŞMASI

Bochum Ruhr Üniversitesi öncülüğünde, Friedrich-Naumann Vakfı tarafından desteklenerek tertip edilen "Türk-Yunan İlişkileri Konferansı"nı huzurlarınızda açmaktan büyük bir gurur duyuyorum. Bu hayırlı teşebbüslerinden dolayı Bochum Ruhr Üniversitesi ve Friedrich Naumann Vakfı idarecilerine ve üyelerine, ayrıca Konferansa katılmak üzere yurtdışından ülkemize gelen değerli misafirlerimize en içten teşekkürlerimi sunarım.

Biz Türkiye'de "Tarih"le ve Batı Medeniyetinin kaynakları ile beraber yaşıyoruz. Batı dünyası da hâlâ Ege Denizi ve Doğu Akdeniz sahillerinde yapılan, yazılan ve söylenenlerle yaşamakta. Bu bölgede eski Yunanlılar Batı san'at, ilim ve felsefesinin yaratıcısı, Araplar yepyeni bir din ve felsefenin müjdecisi, Türkler modern hukuk sistemi, devlet idaresi ve askeri teknolojinin mucidi olarak tarihte yeni çığırılar açtılar.

Bu bölgenin ve burada yaşayanların hikayesi asırlar boyu dillerden düşmedi; Hazreti Musa, Hazreti İsa ve Hazreti Muhammed'in hikayesi milyonlarca insanın ruhunu doldurmakta, onlara ışık tutmaktadır. Homer'in, Sokrat ve Eflatun'un, Sezar ve Kleopatra'nın, Büyük İskender'in, Justinianus'un, Harun Reşid'in, Salahaddin-i Eyyubi'nin, Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin, Fatih Sultan Mehmet'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın, Mimar Sinan'ın, Barbaros Hayreddin'in, Mustafa Reşit Paşa'nın, Namık Kemal'in, Eleftherios Venizelos'un ve Mustafa Kemal Atatürk'ün hikayesi herkesi büyülemektedir.

Batı uygarlığının beşiği olan bu bölge, nedense hâlâ emniyette değildir. Doğu ve Batı, Kuzey ve Güney, gelişmiş veya azgelişmiş milletler hep burada karşılaşmakta ve bu bölge çatışmalara sahne olmaktadır. Siyasi gözlemcilere sorarsanız onların çoğu, ister nükleer harp deyiniz, ister dünya harbi deyiniz, gerçek çatışmanın yine bu bölgede çıkacağına inanırlar.

Doğunun güçlü bir devleti, asırlardan beri devam edegelen siyasetiyle, yıkıcı ideolojisiyle, dolaylı araçları ve gerekirse askeri kuvvetleriyle bu bölgenin kilit noktalarını kapmağa çalışıyor. Buna karşı Türkiye, bu bölgenin yılmaz bir savunucusu, Avrupa ile Asya arasında bir köprü, kuzeyden güneye inmeğe çalışan güçler için çetin bir engel görevini yüklenmektedir. Karadenizde mevcut 250-300 gemilik deniz kuvvetinin Akdenize açılmasını sürekli kontrol etmektedir. Askeri üstler ve istihbarat imkanlarıyla, destanlar yazan silahlı kuvvetleriyle, Türkiye NATO'nun Doğu Akdenizde sağlam ve güvenilir kalesidir. Diğer taraftan Balkan yarımada-ları ve Ege adalarının çoğunluğuna sahip olan Yunanistan, kuzeyden inecek deniz, kara ve hava kuvvetlerine gereken dersi verebilecek stratejik mevkiide bulunuyor.

Zengin maden ve petrol yataklarına sahip Arap ülkelerine ulaşan kara ve deniz yollarını Türkiye ve Yunanistan'ın tutmakta olduğu malûmunuzdur. Dünya barışı için hayati önem taşıyan bu coğrafi yapıyı dikkate alarak bu iki ülkenin NATO ittifakı içinde çok sıkı işbirliği yapmaları ve müşterek güvenlik için çalışmalarını gerekmez mi? Ama arzu edilen bu işbirliği ve dayanışma bir türlü gerçekleşmiyor. Neden?

Dil, Din ve ırk farklarına rağmen Türk ve Yunan milletleri Osmanlı İmparatorluğu içinde tam dört yüz yıl beraberce ve kardeşçe yaşadılar. Ondokuzuncu yüzyılın başlarında, milliyetçi ideolojinin etkisiyle egemenliğine kavuşan Yunanistan, Birinci Dünya Savaşı sonunda Anadolu'ya çıkartma yaptı. Bu kez milli egemenliği için savaşa zorlanan Türk milleti, Atatürk'ün dahi liderliği sayesinde milli hakimiyetini bütün dünyaya tanıttı. Bu savaş sonunda yepyeni bir devlet, Türkiye Cumhuriyeti ve bölge için yeni bir statüko doğdu.

Ülkesini savunma yolunda savaştan savaşa koşan Atatürk, "şerefli bir barış"ın özlemi içindeydi. Üstün ehliyetli bir askeri lider olarak, İstiklâl Harbinde elde ettiği zaferden sonra, fevkalâde ehil ve dirayetli bir diplomat olduğunu da ispat etti. Atatürk, adil ve devamlı bir "barış" için üç prensibin gerekli olduğunu belirtiyor, bunları şöyle tarif ediyordu: 1. Barış andlaşması savaşı kazanan tarafın iradesini değil, her iki tarafın serbest iradesini tescil etmelidir, her iki taraf kurulan yeni statükodan hemen hemen eşit derecede memnuniyet ve gayri memnuniyet duymalıdır; 2. Zaferi kazanan taraf eski düşmanını tamamen yok etmek yerine ona kurulacak yeni statükoda haklarını teslim etmeli ve hak ettiği yeri vermelidir; 3. İki taraf arasında siyasi ve askeri denge kurulmalıdır. Atatürk'e göre bu prensiplerden biri tatbik edilmediği takdirde, kısa bir zaman içinde yeni bir "harp" kaçınılmaz bir vakiadır.

Atatürk, 1923'de bu ilkelere bağlı kalarak Lozan Barış Andlaşmasını

imza etmiş, böylece “şerefli bir barış” ve adil bir statüko sağlamıştır. Yunanistan lideri Eleftherios Venizelos ise, realist ve barışçı bir siyasete dönerek, cesaret, iktidar ve ehliyetini göstermiştir. Böylece, Mustafa Kemal Atatürk ve Eleftherios Venizelos ülkeleri arasında çok uzun sürecek bir barış ve dostluğu kurmuş oldular.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana mevcut “Soğuk Harp” döneminde Türkiye ve Yunanistan “kader birliği” içinde olmuşlardır. İlginç, “Soğuk Harp” Yunanistan'ı içinden yıkma hamlesi ve Türkiye'den “Boğazlar” üzerinde üstler ve doğu bölgesinde arazi talebi ile başlar. Her iki ülkenin “kader birliği” her ikisinin de Truman Doktrini yoluyla Amerika Birleşik Devletleri'nden askeri ve ekonomik yardım sağlama ve NATO ittifakına aynı zamanda katılma ile teyit edilir.

Avrupa camiasının birçok örgütüne üye olan bu iki ülke, maalesef Kıbrıs davasında karşı karşıya geldiler. Buna rağmen, Adnan Menderes ve Konstantin Karamanlis'in dirayetli ve müşterek milli menfaatleri koruyan siyasetleri sayesinde, Kıbrıs Cumhuriyetini kurdular. Kıbrıs Cumhuriyeti gemisi Ankara ve Atina'da tasavvur edildi, Zürih ve Londra'da planlanarak inşa edildi, Akdenizde suya indirildi. “Fonksiyonel Federasyon” sistemi ile Kıbrıslı Türk ve Yunan kaptanların müştereken yürütcekleri bu gemi, maalesef üç yıl sonra işlemez hale geldi. Birbirini takip eden olaylarla milli hisler kamçılanmış, eski husumetler hortlamıştır. Neticede Kıbrıs'da bir iç savaş başlamış, on yıl süreyle bu durum ve savaş bazı acı tecrübeleri sergilemiştir.

Yirmi yıldan fazla bir süre Türkiye ve Yunanistan NATO'da yan yana olacak yerde karşı karşıya gelmişlerdir. Üzülmemek elde değil! Yine üzülerek söyleyebiliriz ki, Yunanistan hükümeti bu arada Ege Denizi adalarının silahlandırılması, Ege Deniz Sahaneliğinin ilhakı, karasularının altı milden oniki mile çıkarılması ve hava sahasının on mile çıkarılması gibi Türkiye için sürpriz olan bazı uygulamalara geçmiştir. Bunlar iki ülke arasındaki Lozan Barış Andlaşmasında tespit edilen statükonun değiştirilmesi anlamını taşımaktadır.

Türk-Yunan ilişkilerinin bu yola dökülmüş olması, bu arada bir “Türk tehlikesi” imajının yaratılması, iki NATO müttefikini husumete götürmektedir. Bu olumsuz bir tutumdur ve Yunanistan ve Türkiye'nin milli menfaatlerine aykırı bir siyasettir.

Doğu ile Batı dünyaları arasındaki mücadele açısından bakıldığında, “kader birliği” içinde olan Türkiye ve Yunanistan'ın dostlukları icabı, uzun vadeli ortak menfaatlerine birinci derecede önem vermeleri zorunludur. Bu mahallede oturan ve aralarında geçimsizlik çıkan iki aileden

biri isterse eşyasını toplayıp başka bir mahalleye yerleşebilir. Ama birbirine komşu iki millet bunu yapamaz, başka bir ülkeye göç edemez. Böyle iki millet, iki kardeş gibi beraberce yaşamasını ve ihtilaflarını barışçı yollarla, müşterek tavizlerle çözümlene yoluna gitmesini öğrenmek zorundadır. 1923 yılından bu yana Türkiye Cumhuriyeti, Türk-Yunan milli menfaatlerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunu, Türkiye ve Yunanistan'ın dost ve kardeş iki ülke olarak birinin refah ve güvenliğinde diğerrinin payı bulunduğunu kabul etmiş, bu tezi samimiyetle savunmuştur. Geçen elli yıl, iki ülke arasındaki işbirliğinin, her sahada karşılıklı menfaatler sağladığını, husumetin ise her iki taraf için yalnız zarar getirdiğini göstermiştir. Bu gün, her iki millet de Batı camiası içinde ve onlarla beraber, güvenlik ve refah sağlamayı amaç edinmiştir. Bunun için maddi ve manevi güçlerini bir araya getirmek zorundadırlar. İki ülke arasındaki anlaşmazlıklar ikili görüşmelerle adalet ve eşitlik kuralları içerisinde çözümlenecek nevidendir. Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli dış siyaset ilkesidir. Türkiye Cumhuriyeti hiçbir ülkeden arazi talep etmemekte, aksine, barış içinde yaşayarak kalkınma çabasında başarılı olmağa çalışmaktadır.

Bu konferansa katılan sizlerin, bilgili ve anlayışlı kişiler olarak Türk-Yunan ilişkilerini derinlemesine tahlil edip, karanlık noktaları aydınlatma-çağına iki ülkenin çıkarlarına en uygun yolu tayin edeceğine inanıyorum. Atatürk ve Venizelos'un kurdukları Türk-Yunan dostluğunun dayandığı prensiplere yeniden ışık tutmakla; günün siyasi, ekonomik ve askeri realitelerini değerlendirmekle; Türkiye ve Yunanistan arasında devamlı karşılıklı güven, işbirliği ve dostluğun planını çizmekle, siyasi liderlerimiz ve halkımız için ümit dolu yeni ufuklar açacağınıza güveniyorum. Çalışmalarınızın başarılı olmasını diler, hepinize saygılar sunarım.